

PRAVNE MOŽNOSTI
NEVLADNIH ORGANIZACIJ
IN AKTIVISTOV V PRIMERU
NAPADOV IN GROŽENJ

PRAVNE MOŽNOSTI NEVLADNIH ORGANIZACIJ IN AKTIVISTOV V PRIMERU NAPADOV IN GROŽENJ

Nevladne organizacije (NVO) in njihovi člani so v zadnjem času čedalje pogostejše tarča groženj, nedovoljenih pritiskov ter besednih in fizičnih napadov političnih funkcionarjev in javnih institucij, pa tudi multinacionalk, raznih združenj, ekstremističnih skupin, medijev in anonimnežev.

Napadalni govor, usmerjen proti NVO ali neposredno proti njihovim članom, javno spodbujanje sovraštva in nestrpnosti, medijski linč, izvajanje pritiskov, fizični napadi in grožnje v različnih oblikah so lahko kaznivo dejanje. V takem primeru imajo NVO oz. njeni člani (če so napadi in grožnje usmerjeni neposredno zoper njih) kot oškodovanci pravico, da storilca prijavijo policiji ali tožilstvu ali vložijo zasebno tožbo zoper njega.

Vsak nedovoljen pritisk, grožnja ali napad zoper NVO in njihove člane je nedopusten, vsako takšno ravnanje pa ni nujno tudi kaznivo dejanje.

Kdaj torej gre za kaznivo dejanje in kako je mogoče ob morebitnem kaznivem dejanju ukrepati (na koga se obrniti, kaj mora storiti NVO ali njen član kot žrtev, kakšne pravice ima žrtev)?

Menimo, da NVO in njihovi člani velikokrat, ko so žrtve napadov in groženj, teh dejanj ne prijavijo pristojnim institucijam. Da bi NVO in njihove člane seznanili o možnostih ukrepanja v takšnih primerih in da bi dosledneje prijavljali takšna dejanja, so v nadaljevanju podane informacije, kako se odzvati v primeru napada ali grožnje.

MOŽNOSTI

UKREPANJA

V PRIMERU

GROŽNJE ALI

NAPADA

PRIJAVA

KAZNIVEGA

DEJANJA

- > > Vsakdo lahko naznani kaznivo dejanje oz. poda kazensko ovadbo.
- > > Ovadbo podajte državnemu tožilstvu ali policiji.
- > > Ovadbo lahko podate tudi zoper neznanega storilca.
- > > Če posameznik ali posameznica poda ovadbo na policiji, lahko to stori:
  - *Osebn*o kadarkoli in na katerikoli policijski postaji ali oddelku policije, na katerem je delo ali dežurstvo praviloma organizirano in poteka 24 ur na dan (policist sestavi zapisnik o sprejetju ustne ovadbe, ki ga podpišeta policist in ovaditelj; ovaditelj lahko zahteva kopijo tega zapisnika in potrdilo o prijavi kaznivega dejanja) – v tem primeru je koristno, da se ovaditelj pred prihodom na policijsko postajo najavi.
  - *Po telefonu* na številko 113 ali druge številke policijskih enot, ki so objavljene v telefonskem imeniku in na spletni strani policije <https://www.policija.si/> (policist sprejetje ovadbe zabeleži v uradni zaznamek; na policijski postaji, ki je ovadbo sprejela, je mogoče zahtevati kopijo uradnega zaznamka in potrdilo o prijavi kaznivega dejanja).
  - *Pisno* (ovaditelju bo na zahtevo izdano potrdilo, da je podal ovadbo).
  - *Elektronsko* na spletnem portalu eUprava (elektronski obrazec za podajo ovadbe je na – <https://e-uprava.gov.si/podrocja/vloge/vloga.html?id=377>).
- > > Pri ustni ovadbi policisti opozorijo ovaditelja, da je kriva ovadba kaznivo dejanje, za katero je storilec preganjan po uradni dolžnosti. Za krivo ovadbo gre, kadar ovaditelj naznani, da je nekdo storil kaznivo dejanje, ki je preganjano po uradni dolžnosti, pa ve, da ga ni storil, ali ko ovaditelj naznani, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, ki je preganjano po uradni dolžnosti, čeprav ve, da tako dejanje ni bilo storjeno – gre za namerno in zavestno dejanje, ki ga je treba kot takšnega dokazati z materialnimi dokazi, izjavami in drugimi dokazi. Če se ugotovi, da ovadba ni dovolj trdna za pregon, to še ne pomeni, da gre za krivo ovadbo.
- > > Ob prijavi kaznivega dejanja naj prijavitelj čim bolj podrobno opiše okoliščine dejanja (npr. grožnje, fizičnega napada). Če je prijavitelj oškodovanec (član nevladne organizacije), naj ob prijavi podrobno opiše tudi svoje občutke ob dogodku oz. posledice, ki jih je utrpel (npr. občutek ogroženosti in vznemirjenosti, da se boji za lastno varnost in varnost bližnjih, da se počuti ogroženega pri opravljanju svojega dela).
- > > Prijavitelj naj ob prijavi kaznivega dejanja navede oziroma predloži dokaze, ki jih ima. Kaj so relevantni dokazi, je odvisno od posameznega primera, tipično pa so to: kopija grožnje, navedbe prič, morebitna zdravstvena dokumentacija (o posledicah napada ali grožnje).

PREGON

KAZNIVEGA

DEJANJA

Oškodovanec je tisti, ki mu je kakršnakoli njegova osebna ali premoženjska pravica s kaznivim dejanjem prekršena ali ogrožena. Oškodovanec je torej lahko NVO ali posamezni član, odvisno od tega, za katero kaznivo dejanje gre.

Vloga oškodovanca pri pregonu je odvisna od vrste kaznivega dejanja. Glede tega ločimo tri vrste kaznivih dejanj, in sicer kazniva dejanja, ki se preganjajo po uradni dolžnosti, na predlog in na zasebno tožbo.

Kazniva dejanja, ki se preganjajo po uradni dolžnosti, so tista, ki jih začne in vodi državno tožilstvo neodvisno od volje osebe, ki je bila s kaznivim dejanjem oškodovana (npr. huda telesna poškodba, kršitev enakopravnosti, zloraba osebnih podatkov). Oškodovanec ali kdo tretji lahko prijavi kaznivo dejanje, vendar za začetek pregona predlog oškodovanca ni potreben.

Kazniva dejanja, ki se preganjajo na predlog, so tista, pri katerih oškodovanec mora podati predlog za pregon, na podlagi katerega lahko državno tožilstvo začne pregon. Oškodovanec mora podati predlog najpozneje v šestih mesecih od dneva, ko je izvedel za kaznivo dejanje in storilca, poda pa ga pri policiji ali tožilstvu. Za predlog se šteje tudi, če je oškodovanec podal kazensko ovadbo. Oškodovanec mora podati predlog, nato pa se pregon nadaljuje po uradni dolžnosti. Do konca glavne obravnave lahko oškodovanec predlog za pregon umakne, kar pa pomeni, da predloga za pregon tega kaznivega dejanja ne more več podati. Taka kazniva dejanja so npr. lahka telesna poškodba, zalezovanje, grožnja.

Kazniva dejanja, ki se preganjajo na zasebno tožbo, pa so tista, pri katerih oškodovanec sam preganja storilca. Oškodovanec nastopa v vlogi tožilca, kar pomeni, da mora vložiti zasebno tožbo, da sam nosi breme dokazovanja in v primeru neuspeha sam nosi stroške postopka. Zasebno tožbo je treba pri pristojnem sodišču vložiti v šestih mesecih od dneva, ko je oškodovanec izvedel za kaznivo dejanje in storilca, ob vložiti pa je treba plačati tudi sodno takso. Oškodovanec lahko zasebno tožbo umakne do konca glavne obravnave, a v takem primeru izgubi pravico, da bi jo ponovno vložil. Sem spadajo kazniva dejanja zoper čast in dobro ime (npr. obrekovanje, razžalitev).

Kaznivo dejanje lahko prijavi vsakdo (npr. tudi delodajalec za svojega zaposlenega oziroma NVO za svojega člana), vendar mora, kadar gre za kazniva dejanja, ki se preganjajo na predlog, predlog za pregon (v obliki ovadbe ali izjave) podati oškodovanec sam. Če je oškodovanec posamezni član NVO, mora podati predlog ta član. Če pa je oškodovanec NVO, mora predlog podati pristojna oseba, ki je pooblaščen za zastopanje NVO. Tudi v primeru kaznivih dejanj, ki se preganjajo na zasebno tožbo, mora zasebno tožbo vložiti oškodovanec (in ne npr. NVO v imenu svojega člana).

PRAVICE OŠKODOVANCA

Oškodovanec uživa v kazenskem postopku poseben status in ima tudi določene pravice. Ob tem je treba opozoriti, da ima te pravice le oškodovanec (tj. tisti, ki mu je kakršnakoli njegova osebna ali premoženjska pravica s kaznivim dejanjem prekršena ali ogrožena). Teh pravic pa nima ovaditelj, ki ni hkrati tudi oškodovanec (glede na to, da lahko kaznivo dejanje prijavi vsakdo).

Oškodovanec ima v postopku skladno z zakonodajo več pravic, med drugim:

- > > lahko prevzame pregon – če državni tožilec meni, da ni podlage za pregon za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti ali na predlog, ali odstopi od pregona, ima oškodovanec pravico začeti oz. nadaljevati pregon (oškodovanec kot tožilec);
- > > lahko svoje pravice izvršuje po pooblaščenju;
- > > lahko opozarja na vsa relevantna dejstva in predlaga dokaze;
- > > prijavi premoženjskopравни zahtevek;
- > > je poučen in ima dostop do vseh informacij o svojih pravicah (tudi glede zaščitnih in varnostnih ukrepov (v primeru ogrožene varnosti oškodovanca));
- > > ima pravico do brezplačne zdravstvene, psihološke in druge pomoči in podpore;
- > > lahko vpogleda v spis;
- > > ima pravico do prejemanja informacij o stanju predkazenskega oziroma kazenskega postopka (vprašanje o tem, v kateri fazi je postopek, lahko oškodovanec naslovi na policijo, pristojno državno tožilstvo ali sodišče);
- > > lahko zahteva, da mu sodišče pošlje nepravnomočno oziroma pravnomočno sodbo.

KDAJ GRE ZA KAZNIVO DEJANJE

Kazniva dejanja so določena in opredeljena v Kazenskem zakoniku (KZ-1). V primeru različnih besednih in fizičnih napadov ter groženj in pritiskov na NVO ali njihove člane gre lahko zlasti za naslednja kazniva dejanja:

- > > lahka telesna poškodba (122. člen KZ-1),
- > > huda telesna poškodba (123. člen KZ-1),
- > > posebno huda telesna poškodba (124. člen KZ-1),
- > > kršitev enakopravnosti (131. člen KZ-1),
- > > zalezovanje (134.a člen KZ-1),
- > > grožnja (135. člen KZ-1),
- > > neupravičeno prisluškovanje in zvočno snemanje (137. člen KZ-1),
- > > neupravičeno slikovno snemanje (138. člen KZ-1),
- > > kršitev tajnosti občil (139. člen KZ-1),
- > > zloraba osebnih podatkov (143. člen KZ-1),
- > > kršitev pravice do pravnega sredstva ali peticije (144. člen KZ-1),
- > > preprečitev ali oviranje javnega shoda (145. KZ-1),
- > > kazniva dejanja zoper čast in dobro ime (18. poglavje KZ-1),
- > > kriva ovadba (283. člen KZ-1),
- > > javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti (297. člen KZ-1).

TELESNA POŠKODBA (122., 123. IN 124. ČLEN KZ-1)

Glede na stopnjo oziroma posledice telesne poškodbe zakon loči kazniva dejanja:

- > > lahke telesne poškodbe (122. člen KZ-1),
- > > hude telesne poškodbe (123. člen KZ-1),
- > > posebno hude telesne poškodbe (124. člen KZ-1).

Ali gre za telesno poškodbo v kazenskopravnem smislu oziroma za kakšno poškodbo gre, se ugotavlja s pomočjo izvedenca medicinske stroke.

Tipično se telesna poškodba povzroči s fizičnim napadom, vendar ni vsak fizični napad že kaznivo dejanje lahke telesne poškodbe (kot najlažje oblike). Za kaznivo dejanje gre, kadar oškodovanec zaradi napada utрпи bistveno prizadetost svoje zunanosti ali to npr. vsaj začasno vpliva na oškodovančevo zmožnost za delo. Za kaznivo dejanje tako ne gre v primeru zgolj manjših ran (praske, odrgnine, podplutbe).

Kadar gre le za blažjo poškodbo, ki ne dosega ravni kaznivega dejanja, gre lahko za prekršek po Zakonu o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1) in ga obravnava policija.

Kaznivo dejanje lahke telesne poškodbe se preganja na predlog oškodovanca, razen, kadar je poškodba prizadejana z orožjem, nevarnim orodjem, drugim sredstvom ali na tak način, da se lahko telo hudo poškoduje ali zdravje hudo okvari.

Kaznivi dejanji hude telesne poškodbe in posebno hude telesne poškodbe se preganjata po uradni dolžnosti.

ZALEZOVANJE(134.A ČLEN KZ-1)

Kaznivo dejanje zalezovanja izvrši, »kdor koga drugega ali njegovega bližnjega s ponavljajočim se opazovanjem, zasledovanjem ali vsiljivim prizadevanjem vzpostavitve neposrednega stika ali stika preko elektronskih komunikacijskih sredstev zalezuje in pri njem ali pri njegovem bližnjem s tem povzroči prestrašenost ali ogroženost«.

Za kaznivo dejanje gre le v primeru ponavljajočih se dejanj, torej dlje trajajočega opazovanja, zasledovanja ali vsiljivega prizadevanja vzpostavitve stika. To pomeni, da enkratno opazovanje, zasledovanje in vzpostavljanje stika ne zadošča. V primeru enkratnega zasledovanja, ki pri posamezniku povzroči občutek ponižanosti, ogroženosti, prizadetosti ali strahu, pa gre lahko za prekršek po 6. členu ZJRM-1.

O vsiljivem prizadevanju vzpostavitve stika lahko govorimo tudi, kadar poteka po elektronskih kanalih, npr. po elektronski pošti ter z objavami in pošiljanjem sporočil na družbenih omrežjih. Zadostuje, da želi nekdo proti volji posameznika vzpostaviti stik z njim, čeprav vsebina teh sporočil morda ni grozeča.

Za kaznivo dejanje gre le, kadar ravnanje storilca pri zalezovani osebi ali njegovem bližnjem povzroči prestrašenost in ogroženost.

Pregon za zalezovanje se začne na predlog oškodovanca.

GROŽNJA(135. ČLEN KZ-1)

Kaznivo dejanje izvrši, »kdor komu, zato da bi ga ustrašoval ali vznemiril, resno zagrozi, da bo napadel njegovo življenje ali telo ali prostost ali uničil njegovo premoženje velike vrednosti, ali da bo ta dejanja storil zoper njegovo bližnjo osebo«.

Za kaznivo dejanje gre le takrat, ko storilec grozi z namenom ustrašovanja ali vznemirjanja oškodovanca, torej ko storilec želi pri oškodovancu doseči občutek nelagodja zaradi predočene nevarnosti za življenje, telo, prostost ali premoženje.

Vsaka grožnja še ne pomeni kaznivega dejanja, temveč je kazniva le resna grožnja. To pomeni, da mora biti grožnja takšna, da je objektivno zmožna povzročiti vznemirjanje ali občutek strahu (kar pa se presoja glede na okoliščine konkretnega primera, npr. vsebina grožnje, kontekst grožnje, odnos med storilcem in oškodovancem). Subjektivna okoliščina, da se je oškodovanec prestrašil ali počutil ogroženega, ne zadošča.

Po drugi strani pa za izvršitev kaznivega dejanja ni nujno, da bi se oškodovanec zaradi dejanja dejansko počutil ogroženega ali ustrašovanega. Bistveno je, ali je grožnja takšna, da je objektivno zmožna ustvariti ustrašovanje oziroma vznemirjanje.

Za grožnjo ne gre le, kadar je ta izražena v besedni obliki, temveč tudi, če je dejanje storjeno z orožjem, nevarnim orodjem, drugim sredstvom ali na način, da se lahko telo poškoduje ali zdravje hudo okvari.

Pregon se začne na predlog oškodovanca.

KRŠITEV ENAKOPRAVNOSTI (131. ČLEN KZ-1)

V drugem odstavku 131. členu KZ-1 je inkriminirano kaznivo dejanje, ki ga stori »*kdor preganja posameznika ali organizacijo zaradi zavzemanja za enakopravnost ljudi*«.

Da lahko govorimo o kaznivem dejanju, ne zadošča, da se posameznik ali organizacija zavzema za enakopravno obravnavo konkretnega posameznika, temveč se mora zavzemati za spoštovanje načela enakopravnosti, tj. za enak dostop do pravic ne glede na osebne okoliščine.

Dejanja preganjanja so npr. sistematično fizično, besedno ali drugo nadlegovanje, organizirano napadanje v javnosti, ustrahovanje, izražanje sovražnosti, grožnje, zalezovanje z namenom onemogočiti ali otežiti delovanje.

Ne zadošča, da gre za enkratno tako ravnanje, usmerjeno zoper posameznika ali organizacijo zaradi njihovega zavzemanja za enakopravnost ljudi, temveč mora iti za večkratna ravnanja istega storilca. Kot preganjanje pa ne moremo razumeti kritike delovanja organizacije in izražanje nasprotnih stališč, temveč je ključno, da so ta ravnanja dovolj resna, da lahko pri tistem, zoper katerega so usmerjena, v objektivnem pomenu vzbudijo strah, ponižanje in občutek ogroženosti.

Bistveno je, da je cilj teh ravnanj onemogočiti ali otežiti prizadevanje organizacije za spoštovanje načela enakopravnosti. Ta ravnanja morajo biti torej usmerjena zoper organizacijo, ker se ta zavzema za enakopravnost, in ne zaradi kakšnega drugega razloga (v zadnjem primeru gre lahko npr. za kaznivo dejanje grožnje).

Kaznivo dejanje kršitve enakopravnosti se preganja po uradni dolžnosti, ovadbo pa lahko poda oškodovanec (tj. posameznik ali organizacija, proti kateri je preganjanje usmerjeno) ali kdo tretji. Z vidika nadaljnjega postopka preiskovanja in pregona kaznivega dejanja kršitve enakopravnosti so zlasti pomembni tudi dokazi, ki jih organom pregona predloži oškodovani posameznik ali organizacija, saj navadno ravno ti razpolagajo z največ gradiva, ki izkazuje dejanja kršitve enakopravnosti, kar povzroči storilec (relevantni dokazi so npr. razna dokumentacija, kopija groženj in napadov, navedbe morebitnih prič ipd.).

NEUPRAVIČENO
PRISLUŠKOVANJE
IN ZVOČNO
SNEMANJE
(137. ČLEN KZ-1)

Kaznivo dejanje iz prvega odstavka 137. člena KZ-1 izvrši, »kdor neupravičeno s posebnimi napravami prisluškuje pogovoru ali izjavi, ki mu ni namenjena, ali jo zvočno snema, ali kdor tak pogovor ali tako izjavo neposredno prenaša tretji osebi ali ji tak posnetek predvaja ali kako drugače omogoči, da se z njim neposredno seznani«.

Za kaznivo dejanje gre le, kadar sta pogovor ali izjava posneta ali poslušana s posebno napravo, torej z ustreznimi tehničnimi napravami, ki to omogočajo (npr. mikrofoni, magnetofoni, sodobne naprave, kot so npr. mobilni telefon, pametna ura ipd.). Če nekdo prisluškuje brez takšnih tehničnih pomagal, ne gre za kaznivo dejanje.

Ni pomembna vsebina pogovora ali izjave, temveč je bistveno, da gre za pogovor ali izjavo, ki ni namenjena storilcu. Storilec torej ne more biti nekdo, ki v pogovoru sodeluje, ali tisti, ki mu je izjava namenjena. Kaznivo dejanje tudi ne bo podano, če oseba privoli v poslušanje njegovega pogovora oziroma izjave ali dovoli snemanje. Če v pogovoru sodeluje več oseb, morajo soglasje podati vse sodelujoče osebe.

Pregon se začne na predlog oškodovanca.

Kaznivo dejanje po drugem odstavku 137. člena pa stori, »kdor zvočno snema njemu namenjeno zaupno izjavo drugega brez njegovega soglasja z namenom, da bi tako izjavo zlorabil, ali kdor tako izjavo neposredno prenaša tretji osebi ali ji tak posnetek predvaja ali ji kako drugače omogoči, da se z njim neposredno seznani«.

V tem primeru pa gre za izjavo, ki je sicer namenjena storilcu, vendar je takšna, da se druge osebe z njo ne bi smele seznani. Bistvo je v zaupnosti izjave, za katero storilec nima privolitve za snemanje ali posredovanje tretji osebi. Poleg tega gre za kaznivo dejanje le, če storilec to stori z namenom zlorabe te zaupne izjave.

To kaznivo dejanje se preganja na zasebno tožbo.

NEUPRAVIČENO
SLIKOVNO
SNEMANJE (138.
ČLEN KZ-1)

Kaznivo dejanje neupravičenega slikovnega snemanja izvrši, »kdor neupravičeno slikovno snema ali naredi slikovni posnetek drugega ali njegovih prostorov brez njegovega soglasja in pri tem občutno poseže v njegovo zasebnost ali kdor tako snemanje neposredno prenaša tretji osebi ali ji tak posnetek prikazuje ali kako drugače omogoči, da se z njim neposredno seznani«.

Neupravičeno snemanje pomeni poseg v zasebnost proti volji oškodovanca, torej brez njegovega soglasja. Za kaznivo dejanje gre le v primeru občutnega posega v zasebnost posameznika. To pa ne zajema posnetkov iz javnega življenja, npr. posnetkov oseb, ki se udeležujejo javnih prireditev, posnetkov oseb pri njihovih službenih opravilih in podobnih. Vsaka fotografija ali posnetek posameznika še ne predstavlja občutnega

posega v njegovo zasebnost. Za tak poseg gre, ko bo to prizadelo oškodovanca, npr. da so posnetki žaljivi, zasmehovalni, da izdajajo karkoli iz njegovega osebnega življenja in podobno.

Pregon se začne na predlog oškodovanca.

KRŠITEV TAJNOSTI OBČIL (139. ČLEN KZ-1)

Za kaznivo dejanje kršitve tajnosti občil gre lahko v več primerih. Predmet varstva je tuje pismo oziroma tuje sporočilo, do katerega dostopa ali se z njim seznani storilec, ne da bi za to imel soglasje pošiljatelja in naslovnika.

Kaznivo dejanje izvrši, *kdor neupravičeno odpre tuje pismo, tujo brzojavko ali kakšno drugo tuje zaprto pisanje ali pošiljko ali kdor se z uporabo tehničnih ali kemičnih sredstev seznani z vsebino takega pisanja ali pošiljke, ne da bi jo odprl*. Zaprta pisma ali pošiljke se lahko pregledajo tudi tako, da se ne odprejo, npr. z rentgenom, osvetlitvijo, da se s tehničnimi sredstvi izzove začasna vidnost pisave in podobno.

Varovane so tudi elektronske komunikacije, saj gre za kaznivo dejanje tudi, kadar se storilec *z uporabo tehničnih sredstev neupravičeno seznani s sporočilom, ki se prenaša po telefonu ali s kakšnim drugim elektronskim komunikacijskim sredstvom*. Gre torej za neko sporočilo, ki se prenaša npr. po telefonu, računalniku, faksu, radijski zvezi. Kaznivo dejanje pa je le takrat, ko storilec za seznanitev s takim sporočilom uporabi tehnična sredstva, torej kadar se brez uporabe tehnološkega pripomočka storilec s prostim očesom ne bi mogel seznaniti z vsebino sporočila. Npr. če nekdo pogleduje na računalniški zaslon osebe, ki sedi zraven njega, in se tako seznani z e-pošto, ki jo ta oseba v tistem trenutku bere, ne gre za kaznivo dejanje.

Kaznivo dejanje sta tudi *neupravičeno odpiranje zaprtega predmeta, ki varuje sporočilo, in neupravičena seznanitev s sporočilom v njem*. Zaprt predmet je lahko kakršenkoli predmet, ki je omejen z vseh strani, npr. sef, blagajna, aktovka, prtljaga. Storilec tak predmet odpre z namenom, da se seznani s sporočilom v njem (to sporočilo pa je lahko kakršneoli oblike, npr. napisano na listu papirja, na USB-ključku, zgoščenki ipd.).

Tudi ko storilec s katerim izmed navedenih dejanj omogoči tretji osebi, da se neposredno seznani z vsebino sporočila ali pošiljke, gre za kaznivo dejanje.

Kaznivo pa je tudi, če storilec *neupravičeno obdrži, skrije, uniči ali komu drugemu izroči tuje pismo, brzojavko ali kakšno drugo pošiljko, preden se je prejemnik seznanil z njeno vsebino*.

Pregon se začne na predlog oškodovanca.

ZLORABA OSEBNIH PODATKOV

(143. ČLEN KZ-1)

Za kaznivo dejanje zlorabe osebnih podatkov gre, kadar storilec »*brez podlage v zakonu ali v osebni privolitvi posameznika, na katerega se osebni podatki nanašajo, osebne podatke, ki se obdelujejo na podlagi zakona ali osebne privolitve posameznika, posreduje v javno objavo ali jih javno objavi*«.

Osebni podatek je opredeljen v Zakonu o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1), in sicer kot katerikoli podatek, ki se nanaša na posameznika, ne glede na obliko, v kateri je izražen. Posameznik je določena ali določljiva fizična oseba, na katero se nanaša osebni podatek, pri čemer je fizična oseba določljiva, če jo lahko neposredno ali posredno prepoznamo s sklicevanjem na enega ali več dejavnikov, ki so značilni za njeno fizično, fiziološko, duševno, ekonomsko, kulturno ali družbeno identiteto, pri čemer način identifikacije ne povzroča visokih stroškov, nesorazmerno velikega napora ali ne zahteva veliko časa.

Bistveno je, da mora biti na podlagi objave osebnih podatkov posameznika mogoče določiti (na podlagi objavljenih podatkov lahko takoj identificiramo posameznika) oziroma je posameznik določljiv (posameznika lahko identificiramo npr. z iskanjem po spletu na podlagi objavljenih podatkov).

Objava osebnih podatkov je kazniva, če storilec podatke objavi brez pravne podlage (to pomeni, da za objavo nima podlage v zakonu, niti ni podana osebna privolitev posameznika). Zadostuje enkratna objava. Pri tem mora iti za javno objavo, kar pomeni, da mora storilec osebne podatke priobčiti javnosti prek kakšnega medija (npr. televizija, časopis, spletni portal, družbena omrežja) ali drugega dejanja, katerega posledica je seznanitev splošne javnosti z osebnimi podatki posameznika.

Kazniva je le objava tistih osebnih podatkov, ki jih upravljavci zbirk osebnih podatkov obdelujejo na podlagi zakona ali osebne privolitve, ne pa tudi objava sicer varovanega osebnega podatka, ki pa ni obdelan v neki uradni zbirki osebnih podatkov.

Strožja kazen je predpisana, kadar gre za javno objavo osebnih podatkov žrtev kaznivih dejanj, žrtev kršitev pravic ali svoboščin, zaščiteneh pri č in kadar gre za javno objavo občutljivih osebnih podatkov (npr. podatkov o rasnem, narodnem ali narodnostnem poreklu, političnem, verskem ali filozofskem prepričanju, članstvu v sindikatu, zdravstvenem stanju, vpisu v kazenske evidence, biometričnih podatkov za namene identifikacije).

Kaznivo dejanje se preganja po uradni dolžnosti.

Za kaznivo dejanje gre tudi, kadar storilec prevzame identiteto druge osebe ali z obdelavo njenih osebnih podatkov izkorišča njene pravice, si v njeno škodo pridobiva premoženjsko ali nepremoženjsko korist ali prizadene njeno osebno dostojanstvo. Gre za t. i. krajo identitete, bistvo katere je v tem, da storilec uporabi osebne podatke neke

druge osebe z namenom preslepitve naslovnika, da ta komunicira z osebo, za katero se storilec izdaja (npr. ustvari lažen profil na Facebooku). Kaznivo dejanje kraje identitete pa se preganja na predlog oškodovanca.

KRŠITEV PRAVICE DO PRAVNEGA SREDSTVA ALI PETICIJE (144. ČLEN KZ-1)

Kaznivo dejanje stori, »*kdor pri opravljanju svojega dela prepreči drugemu, da bi uporabil svojo pravico do pritožbe, ugovora ali kakšnega drugega pravnega sredstva, do vloge ali predloga, ali da bi dal politične ali druge pobude splošnega pomena*«.

Politične in druge pobude splošnega pomena so ustavna pravica vsakogar in jih je prepovedano preprečevati.

Pravna sredstva, vloge ali predlogi se nanašajo na vse vrste pravnih postopkov (kazenski, pravdni, postopek o prekršku, upravni, disciplinski in drugi postopki pred državnimi organi, v katerih lahko odločajo sodišča, državna tožilstva, organi za notranje zadeve itd.). Lahko gre za redna ali izredna pravna sredstva, ki so lahko vložena pred domačimi ali tujimi institucijami. S pojmom »vloga ali predlog« pa so zajete tiste vloge, ki jih zakonodaja ne šteje za pravna sredstva, npr. vložitev tožbe v civilnem postopku, vložitev kazenske ovadbe, naznanitev prekrška in podobno.

Pravno sredstvo ali peticijo prepreči tisti, ki na kakršenkoli način povzroči, da pravno sredstvo ali peticija nista učinkovito vložena, in s tem prizadene pravni interes in pravico vlagatelja. To lahko stori npr. s tem, da noče sprejeti pravnega sredstva, čeprav je pristojen za sprejem; da na drugo osebo vpliva z grožnjo, silo, izsiljevanjem, jo spravi v zmoto in jo s tem zavede, da pravnega sredstva ne vložijo; ali kako drugače.

Bistveno je, da storilec prepreči pravno sredstvo ali peticijo v okviru opravljanja svojega dela. Ravnanje mora biti torej nekako povezano z njegovim delom. Tipično bo storilec oseba, ki je zaposlena na sodišču, v upravnih organih, na ministrstvu in podobno. Lahko pa je storilec npr. tudi poštar, ki raztrga pismo, ki vsebuje pritožbo zoper sodbo, pri tem pa ve, kaj je vsebina pisma, in to stori z namenom, da drugi osebi prepreči vložitev te pritožbe.

Katero pravno sredstvo je v določenem primeru možno in kako je treba z njim ravnati, je določeno v področni zakonodaji (npr. v Zakonu o kazenskem postopku, Zakonu o upravnem postopku ...). Preprečitev pravnega sredstva mora biti tako v nasprotju s področno zakonodajo. Pri tem pa je treba dodati, da gre lahko za kaznivo dejanje, tudi če storilec prepreči pravno sredstvo, ki je npr. prepozno, nepopolno ali nedovoljeno, saj se mora tudi do tega opredeliti pristojna oseba ali organ.

Kaznivo dejanje se preganja po uradni dolžnosti.

PREPREČITEV

ALI OVIRANJE

JAVNEGA SHODA

(145. KZ-1)

Za kaznivo dejanje gre, kadar nekdo »s silo, resno grožnjo, preslepitvijo ali kako drugače protipravno prepreči ali ovira sklicanje ali potek mirnega javnega shoda«.

Gre za poseg v pravico do zbiranja in zborovanja s preprečitvijo ali oviranjem zbiranja oseb zaradi izražanja mnenja in stališč o vprašanih javnega ali skupnega pomena na prostem ali v zaprtem prostoru, kjer je dostop dovoljen vsakomur.

Za kaznivo dejanje gre, kadar storilec naklepno povzroči, da do javnega shoda ne pride oziroma kadar na kakršenkoli način povzroči, da je potekanje javnega shoda omejeno, oteženo ali delno onemogočeno. Preprečitev ali oviranje mora biti protipravno, kar pomeni, da če je preprečitev ali oviranje shoda skladno z določbami Zakona o javnih zbiranjih (ZJZ), ki ureja pogoje za javne shode, potem ne gre za kaznivo dejanje.

Javni shod mora biti miren. Če se shod sprevrže npr. v pozivanje k nasilju, v motenje javnega reda, oviranje prometa, neposredno ogrožanje življenja ali zdravja udeležencev, potem njegova preprečitev in oviranje ne predstavljata kaznivega dejanja.

Tipičen primer je uporaba sile, torej kakršnegakoli prisilnega ravnanja, ki ima potencialno možnost preprečiti ali ovirati javni shod, npr. nasilje zoper udeležence shoda, blokiranje cest ali zgradb, kjer poteka shod, nasilje zoper snovalce javnega shoda še v fazi priprav. Med taka ravnanja pa ni mogoče uvrstiti pravno dopustnih izražanj nestrinjanja z javnim shodom (če npr. nekdo organizira javni shod z nasprotnimi stališči) in tako posredno, toda nenasilno ovira shod.

Kaznivo dejanje se preganja po uradni dolžnosti.

KAZNIVA DEJANJA

ZOPER ČAST IN

DOBRO IME (18.

POGLAVJE KZ-1)

V primeru besednih napadov in žalitev lahko NVO ali njeni člani vložijo zasebno tožbo zaradi kaznivih dejanj, ki so opredeljena v 18. poglavju KZ-1:

- > > razžalitev (158. člen KZ-1),
- > > obrekovanje (159. člen KZ-1),
- > > žaljiva obdolžitev (160. člen KZ-1),
- > > opravljanje (161. člen KZ-1),
- > > očitiranje kaznivega dejanja z namenom zaničevanja (162. člen KZ-1).

Oškodovanec je lahko NVO in posamezni član (odvisno, na koga se izjave nanašajo). Načelno gre v teh primerih za besedne napade, vendar lahko kaznivo dejanje razžalitve predstavljajo tudi nebesedna dejanja. Sem spadajo napadi na posameznika, ki ne dosegajo meje lahke telesne poškodbe (npr. klofuta, vlečenje za lase ...), in različne geste oziroma kretnje, katerih pomen je objektivno ali kontekstualno prepoznaven kot žaljiv.

KRIVA OVADBA (283. ČLEN KZ-1)

Za krivo ovadbo gre, kadar ovaditelj naznani, da je nekdo storil kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, pa ve, da ga ni storil, ali ko ovaditelj naznani, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, čeprav ve, da tako dejanje ni bilo storjeno.

Gre za namerno in zavestno dejanje, ko torej ovaditelj ve, da ovadeni kaznivega dejanja ni storil (in poda kazensko ovadbo npr. iz razloga zastraševanja).

Kaznivo dejanje se preganja po uradni dolžnosti.

JAVNO SPODBUJANJE SOVRAŠTVA, NASILJA ALI NESTRPNOSTI (297. ČLEN KZ-1)

Za kaznivo dejanje javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti gre, kadar storilec javno spodbuja ali razpihuje sovraštvo, nasilje ali nestrpnost, ki temelji na določeni osebni okoliščini, in je to dejanje storjeno na način, ki lahko ogrozi ali moti javni red in mir, ali z uporabo grožnje, zmerjanja ali žalitev.

Pozivanje k sovraštvu, nasilju ali nestrpnosti je kaznivo samo, če je izvršeno javno, če je torej izjava podana na način in z namenom, da lahko nagovori nedoločen krog oseb (npr. izjava v medijih, pred večjim številom oseb na javnem kraju, razširjanje idej na spletu ipd.).

Pri tem ne zadostuje golo izražanje podcenjujočih, žaljivih ali drugače sovražnih stališč glede pripadnikov določene skupine. Mora iti za prepričevanje oz. mobilizacijo javnosti k sovraštvu, nasilju ali nestrpnosti do konkretne skupine ljudi.

Ravnanje storilca mora biti tako, da spodbujanje ali razširjanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti lahko privede do kršitve javnega reda in miru. Ni treba, da se je kršitev javnega reda in miru dejansko zgodila, temveč zadošča, da je dejanje po vsebini, naravi, kraju ali drugih okoliščinah, v katerih je bilo storjeno, sposobno povzročiti konkretno nevarnost.

Presoja temelji na konkretnih okoliščinah primera (npr. položaj storilca v družbi, kontekst in način izjave, mobilizacijska sposobnost ipd.).

Tudi uporaba groženj, zmerjanja ali žalitev mora biti storjena z namenom spodbujanja ali razpihovanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti do varovanih skupin. Grožnja mora biti resna in objektivno zmožna povzročiti občutek prestrašenosti in vznemirjenosti pri pripadnikih določene napadene skupine. Isto velja za zmerjanje ali žalitve.

Kadar dejanje ne izpolnjuje pogojev za kaznivo dejanje, gre lahko za prekršek po ZJRM-1, ki ga obravnava policija (po 6., 7. in 20. členu).

Kaznivo dejanje se preganja po uradni dolžnosti.

CIVILNOPRAVNA SREDSTVA

V primeru fizičnih in besednih napadov ter groženj so na voljo tudi pravna sredstva civilne narave.

Obligacijski zakonik (OZ) omogoča vložitev:

- > > zahteve za prenehanje s kršitvami osebnostnih pravic, npr. umik objave (134. člen),
- > > odškodninske tožbe zaradi premoženjske škode pri žalitvi časti ali širjenju neresničnih trditev (177. člen OZ),
- > > odškodninske tožbe na povrnitev nepremoženjske škode (178. in 179. člen OZ).

Kadar gre za objavo v medijih, je na voljo tudi zahteva za popravek oziroma odgovor skladno z Zakonom o medijih (ZMed) ter možnost [prijave primera na Novinarsko častno razsodišče](#).

Pomembno je, da se odzovete čim prej, najpozneje trideset dni po objavi prispevka!

- > > NČR-ju pošljite kopijo celotnega spornega novinarskega prispevka, z natančnimi podatki o tem, kdaj in kje je bil objavljen.
- > > Pritožba naj vsebuje točne navedbe, kateri členi kodeksa naj bi bili kršeni in s čim. Kršitve naj bodo obrazložene.
- > > Pritožbi priložite še drugo dokumentacijo, za katero kot pritožnik menite, da bi lahko dodatno osvetlila primer in razsodišču olajšala presojanje.
- > > Obvezna je izjava, da pritožnik v zadevi, ki je predmet pritožbe na NČR, ni in do zaključka postopka pri NČR-ju ne bo vložil ovadbe ali zasebne tožbe zaradi katerega izmed kaznivih dejanj ali vložil (civilne) odškodninske tožbe.
- > > Pritožbe ne pozabite opremiti s svojim imenom, naslovom in telefonsko številko. Razsodišče anonimnih pritožb ne obravnava.

Publikacija je del projekta [Zaščita nadzorne vloge civilne družbe in novinarjev v Sloveniji](#), pri katerem sodelujejo Mirovni inštitut, Društvo novinarjev Slovenije in Pod črto, sofinancira pa ga NEF-Mreža evropskih fundacij v sklopu [iniciative Civitates](#). S projektom naslavljamo grožnje in izzive za uresničevanje nadzorne vloge civilne družbe in novinarjev v Sloveniji ter razvijamo orodja in mehanizme za krepitev naših zmožnosti za učinkovite odzive na grožnje ter za pridobivanje javne podpore.
